

VAD-jaarverslag 2004

Ook 2004 was een mijlpaal in de geschiedenis van de VAD. De krappe kantoorruimtes in de Tollenaerestraat te Laken en de onmogelijkheid om stagiairs of tijdelijke projectmedewerkers aan te nemen bij gebrek aan plaats, deden de Raad van Bestuur in 2003 reeds beslissen om een ruimere locatie te zoeken. Die werd begin 2004 gevonden en het voorbije jaar stond bijgevolg in het teken van verbouwing, inrichting en verhuis. De nieuwe kantoren in de Vanderlindenstraat te Schaarbeek voldoen aan vrijwel alle wensen en gedroomde criteria: een volwaardige plaats voor de bibliotheek, genoeg vormingsruimte (zodat we vormingen niet langer buitenhuis moeten organiseren), de nodige stockeerruimte voor de documentatie, ruimte voor eventuele uitbreiding en de nabijheid van een station (Brussel Noord). Zelfs de groene omgeving op het verlanglijstje kon worden ingewilligd. Eind 2004 was de verhuis een feit en we hopen u allen in 2005 op deze nieuwe werkplek te mogen ontmoeten.

Dank aan de Raad van Bestuur die de beslissing tot de verhuis heeft goedgekeurd en de verbouwing en inrichting ten volle heeft ondersteund.
Dank ook aan de staf, die naast de verhuisperikelen het gewone werk is blijven verder doen en dus meer dan één tandje heeft bijgezet.
Dank ook aan de sponsors, die ons bij de inrichting van onze nieuwe kantoren financieel hebben geholpen: de Nationale Loterij en de Stichting Koningin Paola.

Daarbuiten ging het eigenlijke werk gewoon door. Dit jaarverslag geeft hiervan een beknopt overzicht. Het beleidsplan 2002-2005 bij het convenant van VAD met de Vlaamse overheid bepaalt voor het grootste deel de inhoud van onze werking. Informatieverstrekking, deskundigheidsbevordering, wetenschappelijke onderbouw, adviesverstrekking en afstemming & coördinatie vormen de grote pijlers van onze opdracht. Zoals de vorige jaren beperken we ons ook in dit jaarverslag tot de hoogtepunten van het voorbije jaar. Wie meer wil weten over bepaalde thema's of deelaspecten kan steeds bij een van de stafmedewerkers terecht of op **www.vad.be**.
Twee initiatieven van 2004 springen een beetje uit de band. Ze staan los van het convenant met de overheid en werden als innoverende projecten door de Raad van Bestuur goedgekeurd. Bedoeling is met eigen middelen een aantal voorwaardenscheppende, voorbereidende dossiers of activiteiten te ontwikkelen, die in een tweede fase in de reguliere werking kunnen worden opgenomen.
Een eerste project valt onder de noemer *capacity building* en heeft tot doel meer deskundigheid te verwerven in (inter)nationale netwerking. Dit project wil de toegankelijkheid van internationale en Europese projectoproepen vergroten en hierdoor VAD en haar leden meer kansen geven om zich in te schrijven als Vlaamse partner.
Een tweede project was de pilootfase van e-mailbeantwoording via de DrugLijn. De DrugLijn ontvangt meer en meer spontane vragen via e-mail en met dit project onderzochten we of dit op een meer systematische manier kon gebeuren en hoe dit in combinatie met het telefoonwerk en **www.druglijn.be** kon worden uitgebouwd. Voor de ontwikkeling van een beheerssysteem voor e-mailbeantwoording kregen we de financiële steun van Belgacom.
Beide innoverende projecten zullen in 2005 zeker voortgezet worden.

De VAD-werking wordt gedragen door de VAD-leden en de vele structurele partners in het werkveld. De preventiewerkers verbonden aan de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG,) de provinciale coördinatoren en de lokale gangmakers blijven onze belangrijkste partners in de implementatie van een Vlaams preventiebeleid. De sleutelfiguren in de maatschappelijke sectoren vormen hierbij onze belangrijkste doelgroep. Via hen bereiken we de verschillende doelgroepen op het terrein en kunnen we een gedifferentieerde aanpak op maat aanbieden.
De DrugLijn en het documentatiecentrum zijn twee initiatieven waarmee VAD zich ook tot het grote publiek richt. In beide werkingen kunnen we een beroep doen op verschillende vrijwilligers, die samen met de VAD-staf voor een gesmeerde organisatie zorgen: we wensen hen hierbij dan ook speciaal te bedanken.

In het kader van het preventieconcept voor het uitgaansleven 'Partywise' namen we in 2004 deel aan de Cityparade in Gent, waarbij we konden rekenen op de steun van de stad, van de organisatoren en van tal van vrijwilligers die de deelname van de Partywise-truck in deze parade mogelijk maakten.

Een welgemeende dank aan alle partners en medewerkers is hier op zijn plaats en niet in het minst aan de Vlaamse overheid, voor de subsidies en het vertrouwen in de VAD.

Dr. Stan Ansoms — Marijs Geirnaert
Voorzitter — directeur

www.vad.be

VAD, Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw
Vanderlindenstraat 15
1030 Brussel
T: 02 423 03 33 - F: 02 423 03 34
vad@vad.be
www.vad.be

DE DRUGLIJN 078-15-10-20
www.druglijn.be

Layout
HowBizaar
Vijverhoflaan 28
9830 St.-Martens-Latem

Druk
Sint-Joris
Lostraat 4
9850 Merendree

VU
Stan Ansoms
Vanderlindenstraat 15
1030 Brussel

www.boodschapineenfles.be

www.partywise.be

Tenzij anders vermeld kan u de publicaties die we in dit jaarverslag beschrijven, bestellen bij VAD: vraag onze gratis catalogus via T 02 423 03 33 of vad@vad.be.
Afbeeldingen Gratis Drank > ontwerp: Funck&co, illustratie: Kamagurka en Herr Seele - Afbeeldingen Boodschap in een fles > ontwerp: Funcke&co, illustratie: Kamagurka

VAD?

VAD, Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw, overkoepelt het merendeel van de Vlaamse organisaties die werken rond de thematiek van alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie en gokken, elk vanuit hun eigen invalshoek: opzetten van registratie of onderzoek, uittekenen van preventieprogramma's, hulp op maat... VAD tracht dit alles op elkaar af te stemmen. Cruciaal hierbij zijn **studie en onderzoek**, uitstippelen van een globale **preventie**- en **hulpverlening**s-aanpak, **informatieverstrekking**, **vorming** en **beleidsvoorbereiding**.

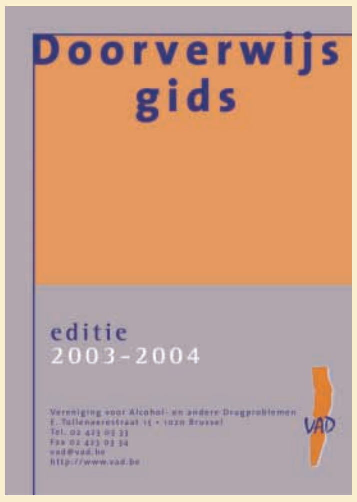
Zo tracht VAD de 'sleutelfiguren' uit de sector - en via hen de Vlaamse bevolking in het algemeen - deskundiger te maken in het omgaan met alcohol en andere drugs.

Iedereen kan een beroep doen op VAD, rechtstreeks (via de website, de bibliotheek, de DrugLijn, de medewerkers...) of onrechtstreeks (via de vele organisaties en veldwerkers).

VAD wordt gefinancierd door de Vlaamse overheid.

Dankzij de representativiteit van haar leden is VAD in Vlaanderen het knooppunt van de expertise op het terrein en het aanspreekpunt voor alles wat te maken heeft met alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie en gokken. De VAD-leden hebben de knowhow, en engageren zich om die in VAD te investeren.

Wie zijn de VAD-leden? Wat doen ze? De **Doorverwijsgids**, die tweejaarlijks geactualiseerd wordt, brengt alles beknopt in kaart.

VAD barstte uit haar voegen, en verhuisde daarom eind 2004 van een huiselijk pand in Laken naar een veel ruimere locatie in Schaarbeek. Infosessies, vormingen enzovoort vinden niet langer overal ten velde plaats, maar zoveel mogelijk in huis. Dit is gemakkelijker en efficiënter: een cursist kan bijvoorbeeld meteen ook gebruik maken van andere VAD-faciliteiten zoals de bibliotheek.

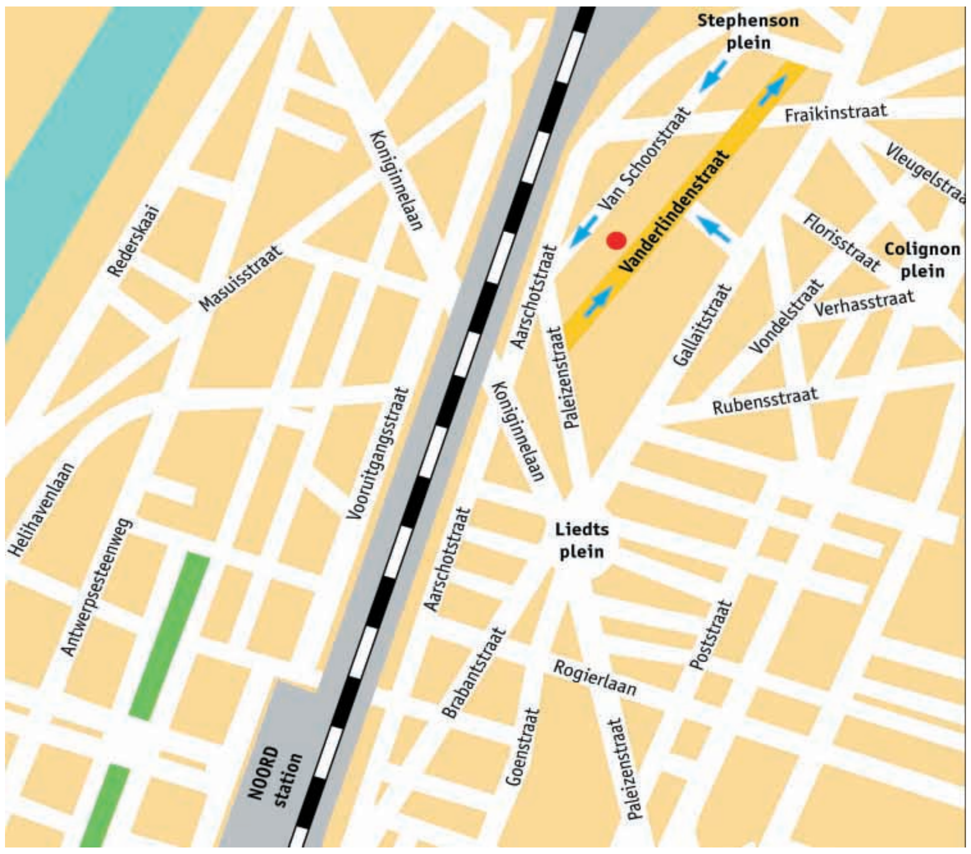
VAD, Vereniging voor Alcohol- en andere Drugproblemen vzw

Vanderlindenstraat 15
1030 Brussel

T: 02 423 03 33
F: 02 423 03 34

vad@vad.be

www.vad.be
www.druglijn.be

Naar aanleiding van de verhuis werd ook de VAD-voorstellingsfolder geactualiseerd.

VAD - wie

Hieronder ziet u het VAD-team anno 2004. Een update vindt u op www.vad.be. De kerntaken staan tussen haakjes. E-mail = voornaam.familienaam@vad.be (puntjes noch spaties in de familienaam)

Directeur

Marijs Geirnaert	02 423 03 35	

Studie en onderzoek

Else De Donder	02 423 03 38	(jaarboek, onderzoeksplatform)
Hadewijch Heyvaert	02 423 03 41	(leerlingenbevraging)
Hilde Kinable	02 422 03 01	(leerlingenbevraging)
Fred Laudens	02 423 03 59	(dossiers, conceptontwikkeling)
Johan Rosiers	02 423 03 58	(registratie Ginger)
Jochen Schrooten	02 423 03 54	(EWS, nationaal rapport, EDDRA)
Tina Van Havere	02 423 03 56	(onderzoek in het uitgaansleven)

Preventie

Inge Baeten	02 423 03 53	(welzijnswerk)
Ilse Bernaert	02 423 03 37	(onderwijs)
Mia De Bock	02 423 03 52	(vorming, structurele partners)
Wouter Devriendt	02 423 03 36	(jeugdwerk, sport- en uitgaansleven)
Marie-Claire Lambrechts	02 423 03 51	(arbeid)
Els Vandenberghe	02 423 03 47	(lokaal beleid, structurele partners)
Tina Van Havere	02 423 03 56	(jeugdwerk)

Hulpverlening

Gilles Geeraerts	02 422 03 03	(vorming)
Nadine Roose	02 422 03 02	(psycho-educatie, samenwerking justitie)
Mieke Van Peteghem	02 423 03 31	(vorming)
Geert Verstuyf	02 422 03 04	(netwerkvorming)

Informatieverstrekking

Liesbeth Vermeylen	02 423 03 48	(documentatie)
Marc Wauters	02 423 03 55	(bibliotheek)

Werkwijze® (vormingsaanbod)

Anne De Jaeghere	02 423 03 57	

Beleidsvoorbereiding

Ilse De Maeseneire	02 423 03 46	

Boekhouding

Paul Lauwers	02 422 03 70	

Administratie, onthaal en logistiek

Joachim Deboosere	02 423 03 33	(onthaal, secretariaatsondersteuning)
Annie De Jaeger	02 423 03 39	(personeelsadministratie)
Patrick Delaere	02 422 03 00	(secretariaatsondersteuning)
Greet Van Holsbeeck	02 423 03 32	(onthaal, leerlingenbevraging)
Tom Warmoes	02 423 03 33	(onthaal)

Informatica

Peter Van der Voort		(netwerkbeheerder)
Tom Warmoes	02 422 03 71	(webmaster)

Vrijwilligers

Yolande De Meeter
Eric Gallin
Christian Van Lint

DrugLijn

Tom Evenepoel	02 423 03 44	(coördinatie)

Team van vaste medewerkers en vrijwilligers

Uit dienst in 2004

Gerd Hendrickx (documentatie) verliet het team eind juni 2004.

DE DRUGLIJN

DE DRUGLIJN 078-15-10-20

www.druglijn.be

In meer dan een opzicht was 2004 voor de DrugLijn een bijzonder jaar. Het was een jubileumjaar, wat een aantal gerichte bekendmakingsinitiatieven met zich meebracht, maar het was vooral het jaar waarin de lijn zichzelf wat 'losweekte' van haar rol als telefoonlijn. Telefonische oproepen beantwoorden blijft natuurlijk de *raison d'être*, maar alles evolueert, en na tien jaar was de tijd rijp om volop de kaart te trekken van de verbreding van communicatiekanalen: **www.druglijn.be** werd verder uitgebreid, én er startte een project voor het beantwoorden van vragen via mail. Samengevat zijn de telefoonlijn, de website en de e-mailbeantwoording op korte tijd uitgegroeid tot drie volwaardige componenten waarop de dagelijkse DrugLijnwerking gestoeld is. In 2004 werden 5.190 oproepen en 559 mails beantwoord. Ten opzichte van 2003 is er een daling in het aantal gesprekken, maar die wordt gecompenseerd door de mails, zodat het totaal aantal beantwoorde vragen stabiel blijft. De meeste vragen gaan over algemene effecten en risico's van diverse drugs, waarbij het aantal vragen over cocaïne bleef stijgen. In de emotionele en relationele problemen die in de gesprekken aan bod kwamen, blijft de ouder-kindrelatie veruit het meest besproken probleem. Naast informeren en adviseren heeft de DrugLijn ook een belangrijke doorverwijsfunctie: in één op de twee gesprekken geeft de DrugLijn een doorverwijsadres mee.

Meer informatie vindt u in het bijgevoegde DrugLijnjaarverslag.

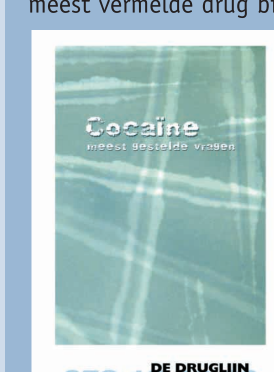

De derde week van november is traditiegetrouw een week met bijzondere aandacht voor de alcohol- en andere drugthematiek: een mooie gelegenheid om '10 jaar DrugLijn' in de spots te zetten.

Dit resulteerde in een aantal verzoekprogramma's op de radio: tijdens die week werd de programmatie voor één dag afgestemd op de alcohol- en drugthematiek. Een paar voorbeelden: Studio Brussel stelde maandag 15 november de playlist van het programma 'Choose Life' volledig in het teken van 'drugs & rock 'n roll' en Radio Donna deed woensdag 17 november hetzelfde met het programma 'Klant is Koning'. Ook Radio 1 en 4fm werkten mee.
Radio 2 schonk in het verzoekprogramma 'Vragen staat vrij' voordien al aandacht aan het tienjarige bestaan van de DrugLijn.

De Standaard bracht in diezelfde week zes dagen lang een artikelreeks over verslavingen.

De voorbije jaren deed zich een duidelijke stijging in het aantal vragen over cocaïne voor. Zo is cocaïne, na cannabis en alcohol, uitgegroeid tot de derde meest vermelde drug bij de DrugLijn. Opvallend is dat de vragen over cocaïne vaak afkomstig zijn van 25- tot 35-jarigen, en dat ze vaak van partners en vrienden komen.

Eind 2004 verscheen er in de DrugLijnreeks **Meest gestelde vragen** een folder over **cocaïne**. Hiermee wil de DrugLijn tegemoet komen aan de vragen die over cocaïne(gebruik) leven: Wat is cocaïne? Wat doet het? Hoe wordt het gebruikt? Wat kan er mislopen als iemand onder invloed is? Wat doet cocaïne in combinatie met andere drugs? Wat kan er fout gaan bij langdurig cocaïnegebruik? Is stoppen moeilijk? Hoe 'dealt' u met een cocaïnegebruiker? Waar kan u hulp en informatie vinden?

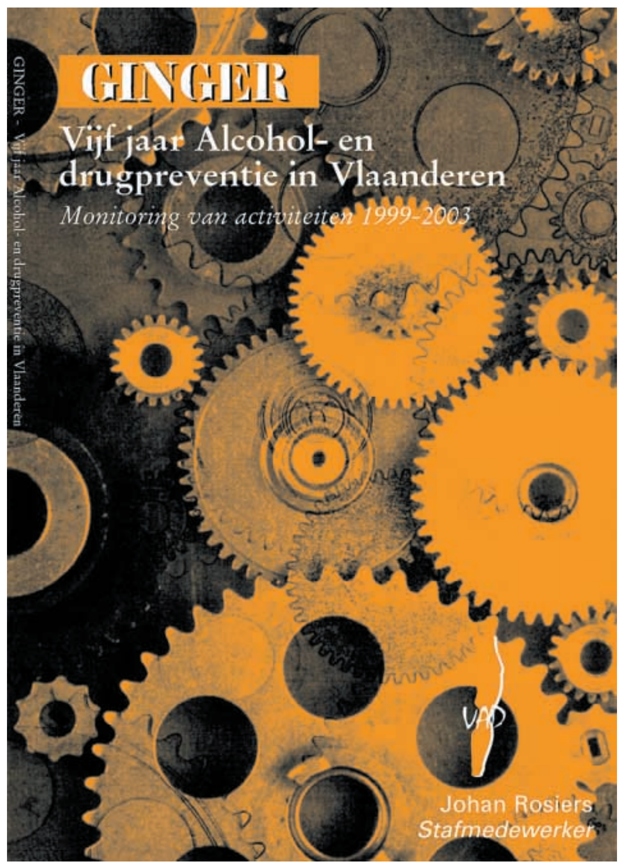

VAD – studie en onderzoek

'Kennis van zaken' is een must voor VAD: geen efficiënte preventie, hulpverlening, informatieverstrekking, vorming en beleidsvoorbereiding zonder een stevige wetenschappelijke onderbouw.

Klassiekers: een update

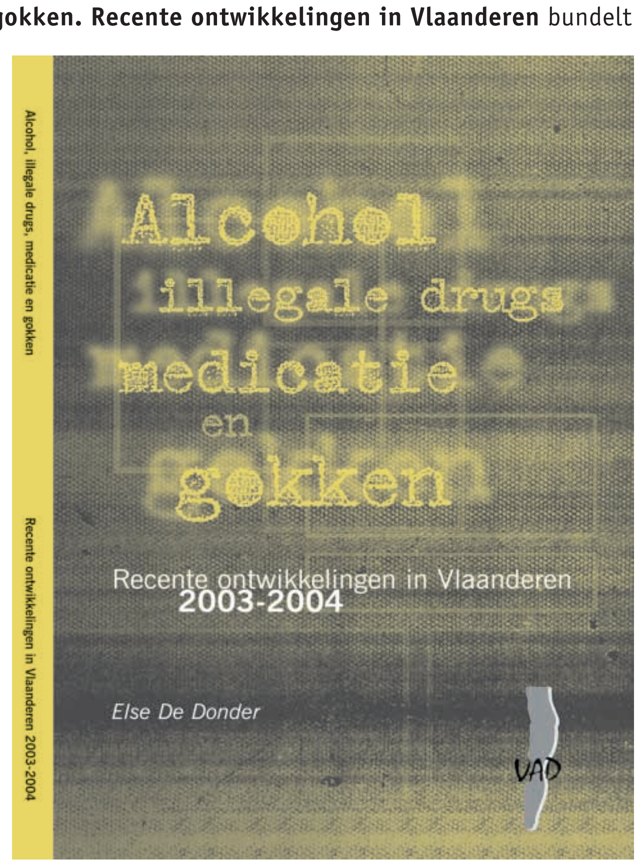
Ginger

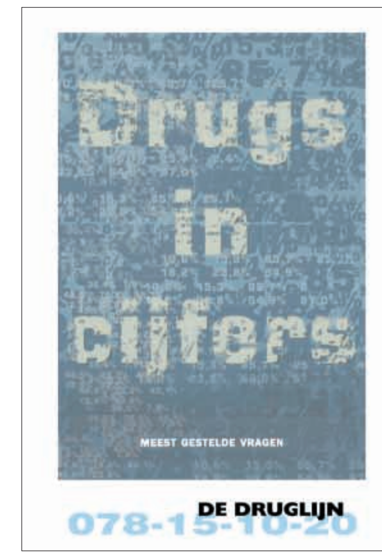
Ginger is een computerprogramma voor het registreren van uitgevoerde alcohol- en drugpreventieactiviteiten. Jaarlijks wordt een **monitoringrapport** geschreven, waarin de resultaten van de Gingerregistratie staan. Het monitoringrapport 2003 behandelde 5.568 preventieactiviteiten van 67 preventieactoren. De onderwijssector blijft met afstand de meest bereikte sector. Dat betekent evenwel niet dat de andere sectoren wat aan de zijlijn staan. Integendeel, in tegenstelling tot de onderwijssector zijn andere sectoren (vooral gezondheid, welzijn en overheid) bij veel preventieactiviteiten betrokken via intersectorale samenwerking. De politiesector wordt zelfs bijna uitsluitend betrokken in het kader van intersectorale samenwerking. Dat intersectorale samenwerking zo goed blijft scoren, toont aan dat de door VAD gepromote weg van intersectoraal werken in het kader van een lokaal beleid vruchten afwerpt.
Naast het jaarlijkse monitoringrapport werd in 2004 ook een rapport over de vijf laatste Gingerjaren geschreven: **Ginger. Vijf jaar alcohol- en drugpreventie in Vlaanderen. Monitoring van activiteiten 1999-2003**. Daarin werden de voornaamste resultaten en opvallendste trends in de preventieactiviteiten beschreven en gekaderd binnen gangbare processen in de alcohol- en drugsector. Daaruit bleek dat het globale beeld vrij constant blijft, maar dat binnen de sectoren sterke verschuivingen plaatsvonden. Zo was er een aanhoudende en beduidende stijging van het aantal preventieactiviteiten in de bijzondere jeugdzorg. Voorts blijken zowel sommige beleidsingrepen als een aantal VAD-initiatieven een duidelijke impact te hebben op het monitoringbeeld. Algemeen kan worden gesteld dat er over de beschouwde jaren heen een vrij complementair samenspel tussen de lokale, regionale en Vlaamse preventieactoren aantoonbaar is.
Laatstgenoemde publicatie geeft ook de resultaten van de Gingerevaluatie 2004 weer. Naast het in kaart brengen van enkele verbeteringsmarges toont de evaluatie bij de registrators aan dat Ginger een waardevol en gebruiksvriendelijk registratie-instrument is. Bijna alle registrators geven aan dat ze aan de registratie blijven deelnemen.

Drugs in cijfers

Vorig jaar pakte VAD uit met het 'trendboek' waarin cijfers over psychoactieve medicatie over een langere periode naast elkaar werden gezet. In 2004 focust VAD op het brede spectrum van alcohol, illegale drugs, medicatie en gokken. De publicatie **Alcohol, illegale drugs, medicatie en gokken. Recente ontwikkelingen in Vlaanderen** bundelt de meest recente cijfers. Deze beslaan de periode tussen 2003 en 2004. Een eerste deel schetst de omvang en de spreiding van middelengebruik en gokken in Vlaanderen en België. We vertrekken van de marktsituatie en zeggen iets over de mening van mensen over middelengebruik.
Daarnaast hebben we het uitgebreid over de prevalentie van het gebruik van alcohol, illegale drugs & medicatie en over gokken. Deel twee gaat over de gevolgen van middelengebruik en gokken. We belichten gezondheidsproblemen gerelateerd aan middelengebruik en de hulpverlening bij problematisch middelengebruik en gokken. Daarnaast hebben we het over de confrontatie met justitie. Het derde en laatste deel is gewijd aan preventie.

De folder **Drugs in cijfers** uit de DrugLijnreeks **Meest gestelde vragen** is een alternatief in zakformaat voor bovenvermeld rapport (dat bijna tweehonderd bladzijden telt). De cijfers gaan over Vlaanderen, België en Europa. Onder meer de volgende vragen komen aan bod: Hoeveel alcohol drinken de Europeanen, de Belgen en de Vlaamse jongeren? En hoeveel illegale drugs gebruiken ze? Hoe vaak gebruiken Vlaamse jongeren drugs? Wat is de link tussen illegale drugs en uitgaan? Hoeveel mensen hebben een alcohol- en drugprobleem? Hoeveel mensen sterven aan een overdosis? Stijgt het druggebruik? Waar vindt u nog meer cijfers? En waar krijgt u informatie en hulp?

BIRN, het *Belgian Information Reitox Network*

Het Belgian Information REITOX Network, BIRN, is een Belgisch netwerk van organisaties werkzaam rond drugs en drugafhankelijkheid. In dit netwerk wordt het Wetenschappelijk Instituut voor Volksgezondheid (WIV) als nationaal *focal point* bijgestaan door vier *sub-focal points* die de gewesten of gemeenschappen vertegenwoordigen. VAD is het Vlaamse *sub-focal point*.
Elke EU-lidstaat heeft zijn eigen *focal point*. Alle *focal points* samen vormen het Europese REITOX-netwerk (*Réseau Européen d'Information sur les drogues et les Toxicomanies*) dat druggerelateerde informatie doorspeelt aan het Europees Waarnemingscentrum voor Drugs en Drugverslaving (EWDD, of *European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction*, EMCDDA).

Als Vlaams *sub-focal point* verzamelde VAD in 2004 informatie voor het 'Belgisch Nationaal Rapport over Drugs 2004'. Dat geeft een uitgebreid overzicht van de drugsituatie in België in 2003. Het schetst de politieke, juridische en financiële krijtlijnen waarbinnen de reactie op het druggebeuren in België plaatsvindt. Daarnaast wordt er ook ingezoomd op de prevalentie van druggebruik, druggerelateerde gezondheidsaspecten en evoluties in de drugmarkt. De verschillende preventie- en hulpverleningsinitiatieven worden ook uitgebreid belicht. Elk jaar worden er drie specifieke topics toegelicht. In 2004 waren dit:

- buprenorfine (Subutex®): behandeling, misbruik en voorschrijfgedrag;
- alternatieve straffen voor druggebruikers;
- publieke overlast: definitie, beleidstrends, wettelijk kader en interventiestrategieën.

Early Warning System

De informatiesnelweg tussen u en ons

VAD nam, net als de voorbije jaren, ook een actieve rol op in *het Early Warning System* (EWS), een systeem voor een snelle uitwisseling van informatie over de productie, de handel, het gebruik en de risico's van nieuwe synthetische drugs.
VAD beperkt zich niet enkel tot informatie over nieuwe synthetische drugs, maar verzamelt informatie over alle drugs en middelengerelateerde trends. Deze informatie wordt verzameld via de DrugLijn, de hulpverlening, de media... Vervolgens trachten we deze signalen te bevestigen en sturen we een EWS-brief naar relevante partners, voornamelijk hulpverleningscentra, overheidsdiensten, spoedgevallen en de uitgaanssector.

Ten slotte verzamelde VAD ook informatie voor de internationale on-linedatabank *Exchange of Drug Demand Reduction Action* (EDDRA). Die bevat gedetailleerde informatie over allerhande druggerelateerde projecten in het domein van preventie, hulpverlening, justitie enzovoort. Nieuwe gegevens worden geëvalueerd alvorens ze in het bestand op te nemen. In 2004 betreft het:

- zorgtrajectovereenkomst crisis- en spoedopvang van drugverslaafden in de regio groot-Gent;
- oudergroepen voor druggebruikende jongeren;
- spuitenruil Vlaanderen;
- de 'Drugcommissie', een interactieve tentoonstelling omtrent alcohol en andere drugs;
- '*A cool world*', sensibiliseringscampagne voor 12- tot 16-jarigen over alcohol.

Capacity building

Met *Capacity building* streeft VAD twee doelen na: het realiseren van projecten via extra financiering (bijvoorbeeld via Europese fondsen) en het versterken van de positie van VAD en haar leden in de Europese netwerken. Cruciaal hierbij zijn:
- een continue opvolging van opportuniteiten;
- het doorspelen van deze opportuniteiten aan organisaties die in Vlaanderen actief zijn in preventie, hulpverlening of onderzoek;
- een versterkte internationale profilering.

Op lange termijn zou dit moeten resulteren in nieuwe projecten zónder bijkomende budgettaire druk op Vlaams niveau.

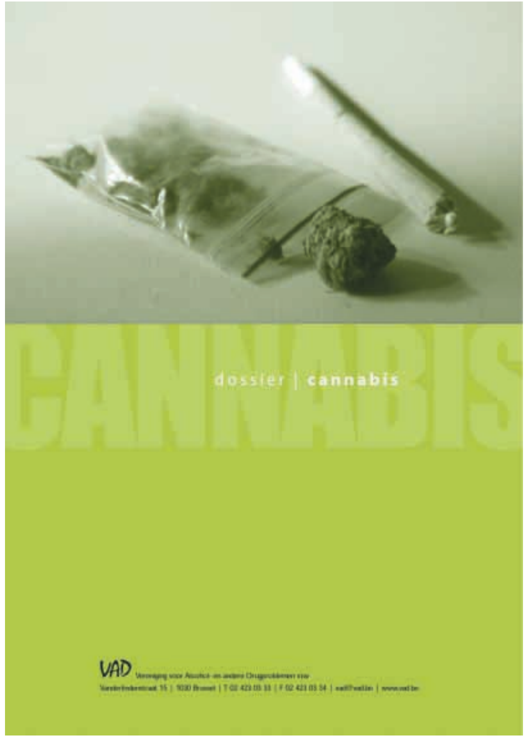

VAD - studie en onderzoek

Afgewerkte onderzoeksprojecten

Dossier cannabis

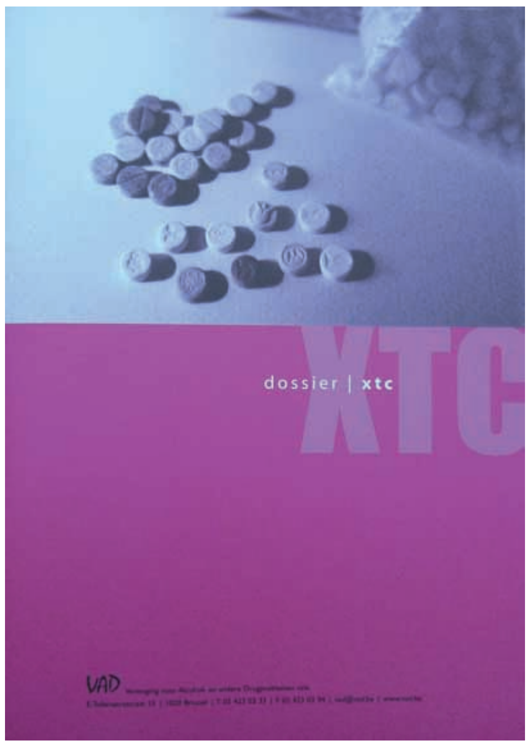
De voorbije jaren was de cannabiswetgeving aan heel wat veranderingen onderhevig. Dit bracht telkens de nodige media-aandacht met zich mee, evenals een stevige maatschappelijke discussie die ook vandaag nog volop aan de gang is. Om de deelnemers aan dit debat te stofferen met wetenschappelijk onderbouwde kennis, werd het **cannabisdossier** van 2000 grondig herwerkt: de literatuurstudie is aangevuld met de nieuwste onderzoeksgegevens. Ook de recente wettelijke aanpassingen worden toegelicht.

Dossier ADHD en middelengebruik

Het **dossier ADHD en middelengebruik** is gebaseerd op een uitgebreid literatuuronderzoek en focust eerst op de fenomenen op zich: ADHD, de behandeling ervan (met ruime aandacht voor de medicinale piste) en problematisch middelengebruik. Voorts worden de linken tussen die elementen blootgelegd. Jongeren met ADHD vertonen bijvoorbeeld een hoger risico op problematisch middelengebruik. Er worden verklaringen gezocht voor achterliggende of intermediërende oorzaken. Naar de praktijk toe worden aanknopingspunten voor preventie, hulpverlening en onderzoek geformuleerd. Tot slot koppelen we aan het dossier ook enkele ervaringen en standpunten vanuit de Vlaamse alcohol- en drugsector.

Dossier XTC

Het laatste decennium was XTC niet weg te slaan uit het uitgaansleven. Op korte tijd verwierf deze populaire partypil een vaste stek op de dansvloer. Iedereen heeft ondertussen gehoord over XTC... maar wat doet het product precies met lichaam en geest? Hoeveel wordt er geslikt in Vlaanderen en daarbuiten? Wat zijn de laatste bevindingen omtrent de risico's van XTC-gebruik? De voorbije jaren werd er heel wat onderzoek verricht naar XTC en zijn actieve bestanddeel MDMA. Het **XTC-dossier** bundelt de recentste literatuur over deze dansdrug, beschrijft de ervaringen en de visie van de alcohol- en drugsector en is een bron ter ondersteuning van preventie- en harm-reductionmaatregelen.

Dossier combigebruik

Combigebruik - het gelijktijdig gebruiken van verschillende drugs - staat de laatste jaren steeds meer in de belangstelling. Het fenomeen doet zich zowel voor bij de problematische druggebruiker als bij de recreatieve druggebruiker in het uitgaansleven. Het **dossier combigebruik** spitst zich vooral toe op deze laatste groep en behandelt achtereenvolgens definitie en classificatie, interactie-effecten, epidemiologie, effecten & risico's en profiel van de combigebruiker. Het wordt afgesloten met de ervaringen van de Vlaamse alcohol- en drugsector.

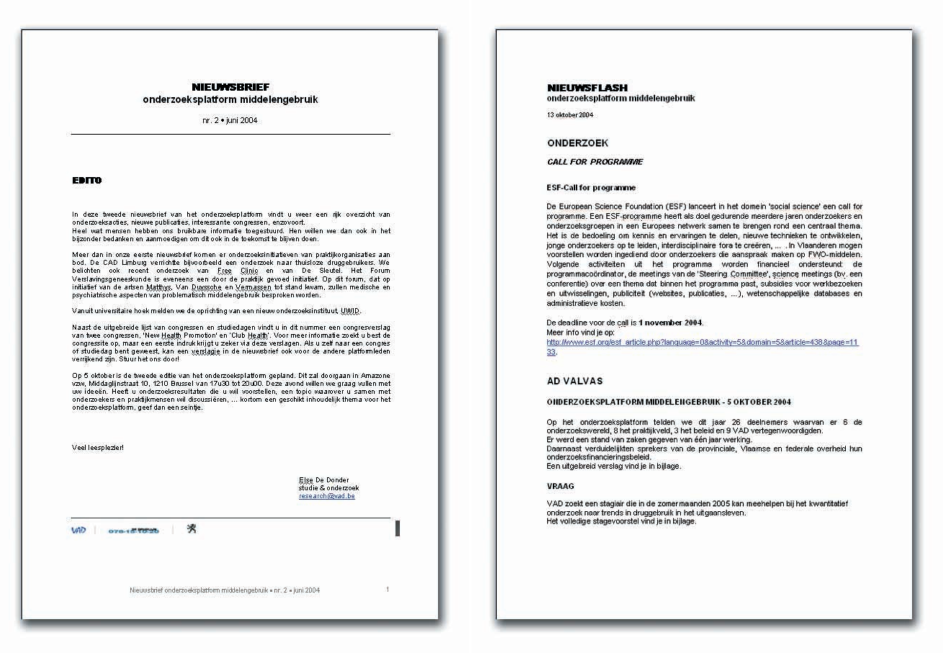
Onderzoeksprojecten in de running

VAD zette het kwalitatief onderzoek naar trends in het druggebruik in het uitgaansleven verder. Dat startte in 2003 met de afname van enquêtes bij 650 uitgaanders. Om verklaringen achter de cijfers te zoeken en een schets van de uitgaanscontext te kunnen maken, namen we eind 2004 diepte-interviews af. Hierin kwamen ook nieuwe elementen aan bod, waar we dan weer in volgende enquêtes naar kunnen peilen.
De geïnterviewden zijn professionelen uit het uitgaansleven zoals DJ's, zaaluitbaters, clubeigenaars, toiletpersoneel, barpersoneel... Er werd ook een focusgroep met uitgaanders georganiseerd in de Fuse in Brussel. Zij werden gerecruteerd via advertenties, flyers en websites van partners (StuBru, partyguide...).
De interviews zullen geanalyseerd worden via MAXQDA (opvolger van WinMax) en gepubliceerd in 2005.

Onderzoeksplatform middelengebruik

Op het onderzoeksplatform middelengebruik komen onderzoekers en mensen uit het werkveld van preventie, hulpverlening en beleid samen om noden en verwachtingen op elkaar af te stemmen en informatie-uitwisseling te bevorderen. Eind 2004 - het tweede werkjaar - telde het onderzoeksplatform 197 leden. Dit betekende tevens de start van de verspreiding van de elektronische nieuwsbrief naar de leden van het platform. De nieuwsbrief verschijnt drie keer per jaar (maart, juni en december), met extra (ad hoc) nummers voor dringende zaken. In 2004 verschenen er zes. Topics zijn lopend onderzoek, publicaties, congressen en studiedagen, vorming, onderzoeksnieuws, nieuws uit de praktijk, boekennieuws, nieuwe *cochrane reviews*, thesisnieuws, nieuws van het beleid en buitenlands onderzoek.
Op het jaarlijks platform, dat plaatsvond in oktober 2004, brachten we 26 geïnteresseerde leden samen rond het thema 'onderzoeksfinancieringsbeleid'. Externe sprekers lichtten toe hoe de financiering van onderzoek verloopt vanuit Vlaams, federaal en provinciaal beleidsniveau.

VAD - preventie

VAD richt zich - met uitzondering van de DrugLijn en het documentatieaanbod - niet rechtstreeks tot de algemene bevolking, maar bouwt samen met preventiewerkers in gans Vlaanderen een gespecialiseerde drugpreventiewerking uit. Binnen haar coördinatieopdracht zorgt ze voor objectieve informatieverstrekking, *evidence based* concepten, een aangepast vormingsaanbod, begeleiding bij de ontwikkeling en implementatie van een drugbeleid, bijsturing, evaluatie... Preventiewerkers werken op hun beurt samen met 'sleutelfiguren' (leerkracht, bedrijfsarts, clubuitbater...) uit de verschillende maatschappelijke sectoren (onderwijs, arbeid, uitgaansleven, jeugdwerk, sociaal-cultureel werk, welzijnssector, sportsector, gezondheidssector, politie, justitie, gemeente). Zij staan dichter bij de uiteindelijke doelgroep (leerling, werknemer, fuiver...) en kunnen preventie integreren als een structureel onderdeel van de dagelijkse werking. Ze kunnen ook inspelen op reële situaties: vroegtijdig problemen detecteren en aanpakken bijvoorbeeld.

Onderwijs

Jaarlijks organiseert VAD in het secundair onderwijs een leerlingenbevraging. Dit is een anonieme vragenlijst die peilt naar de ideeën van leerlingen over middelengebruik en het schoolbeleid (Drugbeleid Op School, kortweg DOS) daaromtrent. Het is een instrument dat de school toelaat haar drugbeleid beter op de leerlingen af te stemmen. Op basis van de bevraging ontvangt de school een rapport op maat. Eens per jaar worden de antwoorden van alle leerlingen uit de verschillende scholen verzameld in een **syntheserapport** dat aldus een actueel beeld schetst van hoe jongeren in het secundair onderwijs zich voelen op school, tot wie ze zich zouden wenden met drugproblemen, welke producten ze nemen en hoe vaak, wat mogelijke motieven zijn om al dan niet illegale drugs te gebruiken, hoe hun vrijetijdsbesteding eruit ziet... Het rapport 2003-2004 concentreert zich niet alleen op het voorbije schooljaar, maar plaatst ook de gegevens van de voorbije vier jaar in perspectief: scholen die voor het eerst deelnamen worden vergeleken met scholen die al tweemaal hebben deelgenomen. Uit de vergelijking bleek dat eerdere deelname een positief effect had op een aantal punten, zoals bijvoorbeeld een betere schoolsfeer en een lager gebruik van tabak, alcohol en andere illegale drugs dan cannabis.

Omdat DOS inmiddels al vijftien jaar meedraait, was het tijd om het concept - dat door tal van scholen geïmplementeerd werd en wordt - onder de loep te nemen. Prof. dr. Lea Maes (Universiteit Gent) analyseerde, in opdracht van VAD, het drugbeleid in zeven secundaire scholen. Ze voerde gesprekken met directies, leerkrachten, leerlingen, ouders en medewerkers van de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB), en focust daarbij op de inhoud van een drugbeleid, de spelers en de verankering van het drugbeleid in het algemene beleid van de school. Het onderzoek resulteerde in het rapport **Drugbeleid op school. Een kwalitatieve implementatiestudie.** Hieruit blijkt dat de zin van DOS niet wordt betwist, al verstaat men onder drugs niet overal hetzelfde: gaat het enkel om illegale drugs, of bijvoorbeeld ook om tabak en medicatie? Verder blijkt de doe-factor groter dan de denkfactor: geen visieteksten, wel praktische invulling. Preventie vertaalt zich vooral in specifieke lessen, maar raakt moeilijk geïntegreerd in het totale schoolgebeuren. Reactie op druggebruik concretiseert zich eerder in begeleiding dan in sanctionering. Knelpunten zijn onder andere het feit dat het moeilijk is om ouders en leerlingen bij het drugbeleid op school te betrekken. Ook het detecteren van drugproblemen is niet evident.... DOS is in elk geval een onvoltooid proces: to be continued!

Om leerkrachten een instrument te geven om over drugs te spreken, ontwikkelde VAD de **Didactische fiche onderwijs:** praktische tips om een productinfosessie in elkaar te steken op basis van folders, fact sheets en digitaal tekst- en beeldmateriaal uit het **Info- en trainingspakket Drugs etc.**.

Een goed alcohol- en drugbeleid op school is gestoeld op samenwerking met partners uit verschillende sectoren: de horeca, de vrijetijds- en uitgaanssector, politie, jeugdwerk enzovoort. Daarom actualiseerde VAD de brochure **Op elk vlak de juiste aanpak. Onderwijs** uit de reeks **Een lokaal alcohol- en drugbeleid. Schakel jezelf in**. Deze 'sectorbrochure' is een mix van theorie, praktijkvoorbeelden en handige tips.

Arbeid

In de Kluwerreeks **Arbeidsveiligheid van A tot Z** schreef VAD in samenwerking met het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (VIG) de publicatie **Een beleid rond alcohol, illegale drugs, psychoactieve medicatie en tabak in de werkomgeving.*** De uitgave is bedoeld voor preventie-adviseurs veiligheid en geeft informatie over hun rol in het kader van een alcohol-, drug- en tabakbeleid.

* *Voor abonnees op deze Kluwerreeks*

Om werkgevers een instrument te geven om over drugs te spreken, ontwikkelde VAD de **Didactische fiche arbeid*:*** praktische tips om een productinfosessie in elkaar te steken op basis van folders, fact sheets en digitaal tekst- en beeldmateriaal uit het **Info- en trainingspakket Drugs etc.**.

De docenten beroepspraktijk van de opleiding Sociaal Werk in de Hogeschool Gent schreven samen met VAD een concreet lesprogramma uit voor eerstejaarsstudenten. Het betreft drie blokken van drie uur. Dit pilootproject vertrekt van het concrete kader van de alcohol- en drugproblematiek en ent zich op het bestaande curriculum door te werken aan onder andere volgende thema's:

- verkennen van een eigen referentiekader en maatschappijbeeld;
- creëren van een gespreksruimte voor ideeën, visies, meningen van alle slag, én het leren omgaan met die mix;
- leren professioneel kijken en handelen.

Alcohol en drugs lopen als een rode draad doorheen het lessenpakket. Tegelijkertijd fungeren ze als link naar andere problematieken, doelgroepen en domeinen binnen het welzijnswerk. De evaluatie van dit pilootproject was positief. Het project wordt herhaald in 2005.

zie ook pagina 'informatieverstrekking': Boodschap in een fles

Jeugdwerk

De samenwerking tussen de verschillende koepels KLJ, FOS Open scouting, VVKSM, KAJ, KSJ-KSA-VKSJ en CHIRO concretiseerde zich in het up-to-date houden van **www.drugsinbeweging.be**, een site over drugpreventie (theorie en praktische tips) voor leiders van jeugdbewegingen. De site werd in 2004 ook voorgesteld aan de Jongeren Informatiepunten (JIPs).

In het kader van het samenwerkingsakkoord jeugd(werk)beleid organiseerden de Vlaamse en Spaanse overheid een studiereis 'gezondheidspromotie naar jongeren toe' (Mallorca). Het topic 'alcohol en drugs' werd van naderbij bekeken via lezingen, ervaringsuitwisseling en bezoeken aan plaatselijke organisaties.

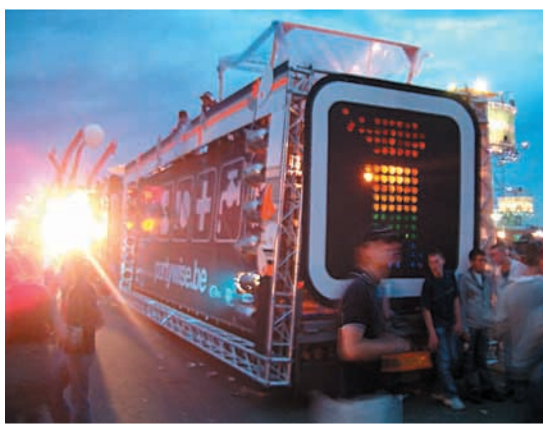
Om jeugdwerkers & co een instrument te geven om over drugs te spreken, ontwikkelde VAD de **Didactische fiche jeugdwerk***:* praktische tips om een productinfosessie in elkaar te steken op basis van folders, fact sheets en digitaal tekst- en beeldmateriaal uit het **Info- en trainingspakket Drugs etc.**.

VAD - preventie

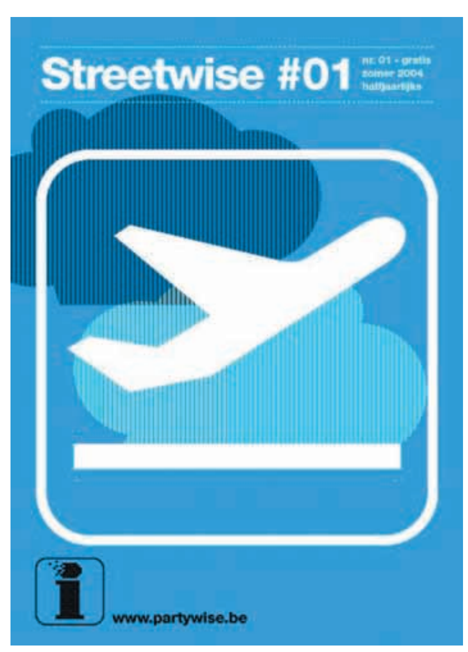
Uitgaansleven

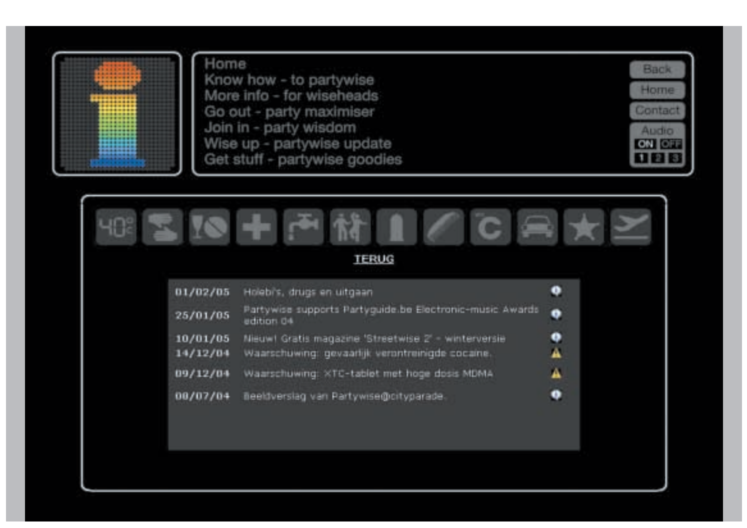

Partywise, een informatie- en sensibiliseringsproject voor zowel het brede uitgaanspubliek als clubuitbaters en organisatoren van events, zette de koers van 2003 verder, en wekte zelfs tot over de landsgrenzen heen interesse. Het Trimbos Instituut contacteerde het Partywise-team om een mogelijke samenwerking in dit soort projecten te bekijken. En naar aanleiding van positief geëvalueerde *abstracts* over Partywise mocht VAD/ de DrugLijn het project voorstellen op twee internationale congressen in Melbourne (Australië): *ClubHealth 2004* tijdens het *3th International Conference on Nightlife Substance Use and Related Health Issues* en de *15th International Conference on the Reduction of Drug related Harm*.

Op 26 juni nam Partywise - met eigen Partywise-truck, DJ en feestgangers - deel aan City Parade in Gent, een gratis straatfeest met 150.000 danceliefhebbers. Dit was meteen ook de primeur voor **Streetwise**, een mini-magazine over lifestyle, uitgaan, het hoofd erbij houden en gezond blijven.
In deze zomereditie stonden partytoerisme en specifieke gezondheidsrisico's bij feesten in openlucht in de kijker, en dit allemaal via prettige interviews, praktische tips en nononsens-artiesten-nieuws. City Parade was het startschot om feestend en zomerend Vlaanderen te sensibiliseren voor een coole combinatie van fun en verstandig uitgaan. Later in de vakantie was Partywise aanwezig op tal van zomerfestivals.
Het Partywisejaar werd afgesloten met Streetwise nr. 2, ditmaal in digitaal formaat, en met 'gezond eten en drinken' als eindejaarstopic.

www.partywise.be

Sport

In de sportsector lag de klemtoon vooral op vorming met bijscholing voor veiligheidscoördinatoren, sportmonitoren en sportfunctionarissen.

zie ook pagina 'informatieverstrekking': Boodschap in een fles

Welzijnswerk

In deze sector ging de aandacht grotendeels naar de bijzondere jeugdzorg. De werkgroep bijzondere jeugdzorg kwam op kruissnelheid. Vooral het vormingsaanbod werd onder handen genomen. Resultaat hiervan is een vernieuwd aanbod in het voorjaar van 2005.

Om medewerkers bijzondere jeugdzorg een instrument te geven om over drugs te spreken, ontwikkelde VAD de **Didactische fiche bijzondere jeugdzorg**: praktische tips om een product-infosessie in elkaar te steken op basis van folders, fact sheets en digitaal tekst- en beeldmateriaal uit het **Info- en trainingspakket Drugs etc.**.

In samenwerking met de Ondersteuningsstructuur Bijzondere Jeugdzorg vzw (OSBJ) realiseerde VAD de publicatie **Juridische handvatten voor het omgaan met gebruik en misbruik van alcohol en andere drugs door minderjarigen in de bijzondere jeugdzorg.** De respons hierop toont aan dat we hiermee beantwoorden aan een reële behoefte.

Lokaal beleid

Met 'lokaal beleid' bedoelen we de samenwerking tussen sleutelfiguren uit de verschillende sectoren die elk afzonderlijk hún alcohol- en drugbeleid hebben uitgebouwd. Zo kunnen bijvoorbeeld schooldirectie, politie, jeugdleider, preventiewerker, schepen enzovoort hun drugbeleid op elkaar afstemmen, om tot een eenvormig plaatselijk alcohol- en drugbeleid te komen. De publicatiereeks **Schakel jezelf in** is een wegwijzer voor de verschillende actoren. Binnen die reeks werd in 2004 de brochure **Op elk vlak de juiste aanpak. Onderwijs** geactualiseerd.

Welke video kan ik in de klas gebruiken? Ik zou het in de leefgroep wel eens willen hebben over alcohol en drugs, maar hoe? We wéten dat er in onze jeugdbeweging gebruikt wordt, maar niemand spreekt erover. Ik wil dit wel eens op tafel gooien. Bestaat er daar geen spel voor?
De **Inventaris preventiemateriaal** biedt een overzicht van lespakketten, spelmateriaal, video's en jeugdboeken voor wie met jongeren rond alcohol en drugs wil werken. Per materiaal is er een fiche met inhoudelijke, methodische en praktische informatie. De editie 2004 was een pilootversie, die door een aantal preventiewerkers werd uitgetest en geëvalueerd. Het resultaat was positief. De publicatie wordt nog wat bijgeschaafd en zal in de zomer van 2005 op ruime schaal verspreid worden.

VAD - hulpverlening

Psycho - educatie

In 2004 lanceerde VAD het draaiboek **Psycho-educatie bij problematisch middelengebruik voor familieleden**. Het vormt een tweeluik met het draaiboek **Psycho-educatie bij problematisch middelengebruik voor cliënten**, dat in 2003 werd uitgegeven en in 2004 ruim in het werkveld werd verspreid.
Het draaiboek biedt didactische ondersteuning aan hulpverleners die familieleden (partners, kinderen +16, broers/zussen +16, ouders) en andere dichtbetrokkenen wensen te informeren over de specifieke belevingen, gevolgen én copingmogelijkheden die gelinkt zijn aan het nauw samenleven met iemand die problematisch omgaat met middelen(gebruik).
Het draaiboek bevat achtergrondinformatie, methodieken en werktips, en gaat dieper in op de volgende vier thema's:

- Wat moet ik weten over problematisch middelengebruik?
- Wat is de impact van een gebruikend familielid op mezelf en mijn gezin?
- Wat is mijn bijdrage in het veranderingsproces?
- Wat betekent 'zorg voor mezelf en mijn gezin'?

Net als de versie voor cliënten is ook deze uitgave opgevat als een 'plukboek', gericht op zowel een individuele als een groepsgerichte toepassing, met ruime bewegingsvrijheid voor de begeleider. Het aangereikte materiaal is inspirerend bedoeld en geenszins exhaustief. Het zet de begeleider op weg.

Een extra instrument voor hulpverleners die het in een sessie psycho-educatie over productinfo willen hebben, is de **Didactische fiche psycho-educatie**: praktische tips op basis van folders, fact sheets en digitaal tekst- en beeldmateriaal uit het **Info- en trainingspakket Drugs etc.**.

Huisartsen

Om huis- en bedrijfsartsen, medewerkers van OCMW en CAW en andere eerstelijnshulpverleners een instrument te geven dat (problematisch) alcoholgebruik bespreekbaar maakt, ontwikkelden we een **cd-rom** met achtergrondinformatie over de alcohol- en drugthematiek, doorverwijsadressen, vormingsinfo en tips voor het omgaan met weerstand tegen gedragsverandering. Deze cd-rom maakt deel uit van de 'Alcohol. Bekijk het eens nuchter'-campagne **Boodschap in een fles** (*zie ook pagina 'informatieverstrekking': Boodschap in een fles*).

Hulpverlening bij problematisch alcoholgebruik

Alcohol is in ons land nog steeds het meest misbruikte genotmiddel. De schade die erdoor veroorzaakt wordt, is enorm: zowel op lichamelijk als psychosociaal vlak. Het naslagwerk **Hulpverlening bij problematisch alcoholgebruik** brengt de belangrijkste klinische problemen en therapeutische modellen in kaart. Het is samengesteld door hulpverleners uit verschillende disciplines en settings. Allemaal hebben ze uitgebreide praktijkervaring. Topics uit het recente VAD-vormingsaanbod over problematisch alcoholgebruik vormen het uitgangspunt. Een eerste deel verklaart het concept 'denk integraal, handel gericht', meteen ook de rode draad van het boek. Ook diagnostiek, screening, genderspecifieke aspecten en lichamelijke gevolgen van problematisch alcoholgebruik worden belicht. In het tweede deel komt de hulpverlening in al haar facetten aan bod, met daarin enkele basisstrategieën vanuit zowel medisch-farmacologische als psychosociale invalshoek. Voor wie zich verder in de materie wil verdiepen, worden vanuit de meest gangbare psychotherapeutische modellen verklaringsschema's en een concrete aanpak voorgesteld. Ten slotte is er nog een hoofdstuk over de concrete rehabilitatie van personen met een langdurige alcoholproblematiek en een grotere zorgafhankelijkheid.

Verslavingsartsen

Verslavingsgeneeskunde neemt een prominente plaats in bij de behandeling van mensen met problematisch middelengebruik. Het scala aan farmacotherapeutische interventies in de verslavingszorg neemt gestaag toe. Dit bleek onder andere op het *International Society of Addiction Medicine* (ISAM)-congres (Helsinki), waar de behandeling met buprenorfine (Subutex®) een van de topics was.
In België bestaat er geen aparte opleiding/specialisatie tot verslavingsarts. Wel is er nood aan kennisuitwisseling en opbouw van expertise inzake de link tussen drugafhankelijkheid, algemene geneeskunde en psychiatrie. Daarom nam een aantal artsen binnen de VAD het initiatief om een forum verslavingsgeneeskunde te organiseren. Artsen die regelmatig met middelenafhankelijke cliënten werken, komen er sinds 19 mei 2004 op geregelde tijdstippen samen. Op de agenda stonden onder andere het KB substitutie en de aandacht voor het thema middelengebruik in de opleiding van artsen, alsook in nascholing en specialisatie. Verder zijn er plannen voor een jaarlijks symposium waarop deskundigen uit binnen- en buitenland komen spreken. Ten slotte zijn er ook ad hoc-werkgroepen die één thema verder uitdiepen. In 2004 was er de werkgroep Subutex® die via literatuurstudie en ervaringsuitwisseling een nota met richtlijnen voorbereidde, bedoeld voor artsen die met substitutiemiddelen werken. De definitieve versie is voorzien voor 2005.

Groepswerking ter ondersteuning van ouders

Ouders van druggebruikende kinderen zitten met veel vragen, bezorgdheden en angsten. Ze zijn meestal eerder terughoudend over de problemen met hun kinderen. Ze vrezen de veroordeling door hun omgeving: te lakse opvoeding, onvoldoende toezicht, geen tijd voor de kinderen... In een groepswerking realiseren ouders zich dat ze niet alleen staan met wat ze meegemaakt hebben of meemaken. De ervaring dat andere ouders hetzelfde overkomt, kan rustgevend zijn en een ontschuldigend effect teweegbrengen. Via het verhaal van anderen krijgen ouders een meer gedifferentieerde kijk op het probleem. Door zichzelf te spiegelen aan andere ouders kunnen zij ertoe komen zichzelf te observeren en hun handelen en denken in vraag te stellen.
Voor wie beroepshalve of op vrijwillige basis ouders via groepswerking wil bereiken is er de leidraad **Groepswerking ter ondersteuning van ouders met druggebruikende kinderen (GROOD)**. Deze map gaat onder meer over de opstart van groepswerking, de rol en taak van de begeleider, gespreksonderwerpen (onder andere 'invloed en communicatie', 'middelengebruik en het gezin', 'motivatie tot gedragsverandering', 'zelfzorg en ondersteuningsbronnen') en daarbij aansluitende werkvormen: een mix van theorie en voorbeelden uit de praktijk. Ook voor begeleiders van individuele ouders kan GROOD een bron van inspiratie zijn.

VAD - vorming

Infomiddag

Naar jaarlijkse gewoonte presenteerde VAD haar meest recente en actuele activiteiten en publicaties tijdens een infonamiddag (28 april 2004). Deelnemers uit de alcohol- en drugpreventie en -hulpverlening kregen een up-to-date overzicht van de laatste nieuwe gegevens over ADHD en middelengebruik en over XTC. Daarnaast werden de verschillende luiken van het memorandum voor een Vlaams alcohol- en drugbeleid voorgesteld: preventie, harm reduction, vroeginterventie en hulpverlening.

Studiedag

Op 18 november 2004 namen 259 personen deel aan de jaarlijkse studiedag van VAD. Vijf thema's werden in de schijnwerper geplaatst: leven in een risicomaatschappij, craving, evalueren in de alcohol- en drughulpverlening, internetverslaving en illegale drugs & overheidsuitgaven.

Werkwijze® en vormingen op maat

Werkwijze® is het vormingsaanbod van VAD. Doelgroep zijn preventiewerkers en hulpverleners in de alcohol- en drugsector. Voor het luik hulpverlening werkt VAD samen met de Vlaamse Vereniging van Behandelingscentra Verslaafdenzorg (VVBV).
Tweemaal per jaar verschijnt er een Werkwijze®-brochure met een overzicht van alle vormingen. De editie voor het najaar van 2004 kreeg een nieuwe functionele layout: compacter en overzichtelijker. Vanaf nu is er ook een vormingskalender in de vorm van een affiche.
Naast de vormingen die in de brochure en op de affiche zijn opgenomen, organiseert VAD ook vormingen op maat.

In 2004 vonden de volgende vormingen plaats:

• Voor preventiewerkers

Aan de slag met de leerlingenbevraging | Asielzoekers, vluchtelingen en nieuwkomers: verkenning van de sector en de mogelijkheden voor alcohol- en drugpreventie | Basisvorming arbeid | Basisvorming drugpreventie. Van theorie naar praktijk | Bijscholing veiligheidscoördinatoren in het kader van de Belgische voetbalwet | Consult aan ouders met druggebruikende kinderen | Drugs in de jeugdbeweging. Hoe deal je ermee? | Grenzen stellen | Motiveer je doelgroep! | Motiverende gespreksvoering | Omgaan met klanten met verslavingsproblematiek | Thuisloosheid en problematisch middelengebruik | Train-de-trainer. Eerste hulp bij Drugincidenten in het uitgaansleven (EHBD-U) | **Train-de-trainer. Handbagage voor Externe Diensten voor Preventie en Bescherming op het werk** | Train-de-trainer. Hoger Onderwijs Gent | **Train-de-trainer. Productinformatie geven aan ouders, begeleiders in de bijzondere jeugdzorg, werknemers en leerkrachten** | Verslaving herkennen en bespreekbaar maken | Werken met kansarmen en met kwetsbare jongeren | Jongeren en drugs

Train-de-trainer. Productinformatie geven aan ouders, begeleiders in de bijzondere jeugdzorg, werknemers en leerkrachten

Wat is het verschil tussen hasj en weed? Wat zijn de effecten van XTC? En de risico's? GHB, hoe ziet dat eruit? Wat is het antwoord op deze vragen? En hoe brengt men de info over op een groep ouders, werknemers, leerkrachten...? Aan de hand van het pakket **Drugs etc.** (cd-rom, fact sheets, folders, didactische fiches, brochure) brengen we de cursist niet alleen productinfo bij, maar ook een ruimere visie op de plaats van productinformatie binnen een preventiecontext: wat is de zin en onzin van productinfosessies? Eerst maken we de cursist wegwijs in het pakket **Drugs etc.**. Vervolgens bespreken we hoe we productinformatie kunnen afstemmen op verschillende doelgroepen: ouders, begeleiders in de bijzondere jeugdzorg, werknemers en leerkrachten.

Train-de-trainer. Handbagage voor Externe Diensten voor Preventie en Bescherming op het werk

In 2004 werd de implementatie van **Handbagage**, een trainingspakket voor het omgaan met alcohol en andere drugs op het werk, verder gerealiseerd. Dit pakket bevat een video, een handleiding, het handboek **Een ticket voor een alcohol- en drugbeleid in uw bedrijf** en randinformatie. Het is bedoeld voor professionals die bedrijven adviseren en begeleiden bij de aanmaak en uitvoering van een alcohol- en drugbeleid. Om **Handbagage** optimaal te kunnen gebruiken, zijn ervaring en knowhow in de thematiek vereist. VAD vindt het haar taak om professionals hierin te begeleiden. Daarom organiseerde ze een train-de-trainer voor medewerkers Externe Diensten voor Preventie en Bescherming op het werk (Externe Diensten PBW). Zij zijn steeds meer actief op het terrein van de alcohol- en drugthematiek. VAD beschouwt hen als complementaire partners.

• Voor hulpverleners

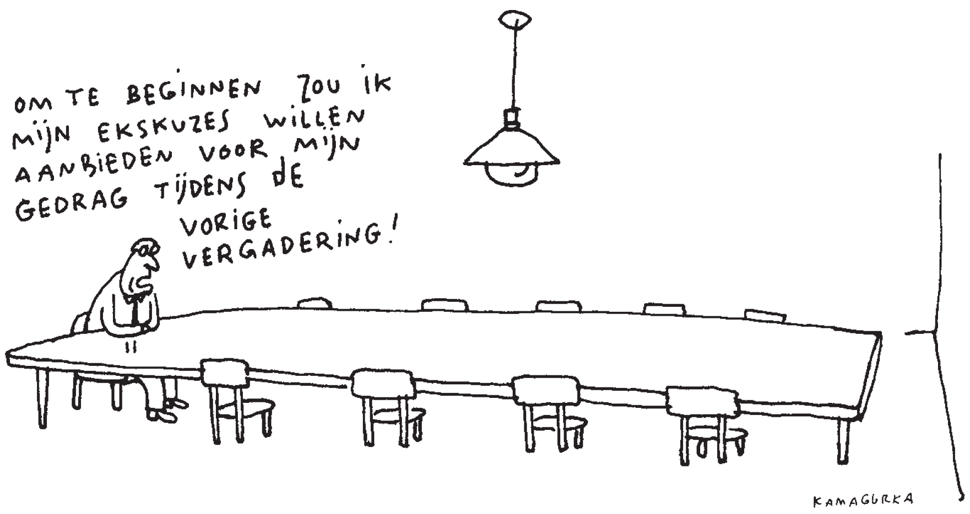
Tweejarige opleiding tot hulpverlener bij alcohol- en drugproblemen | Ambulante laagdrempelige hulpverlening | Basisvorming voor hulpverleners in de alcohol en drughulpverlening | Consult aan ouders met druggebruikende kinderen | Contextgericht werken met problematisch middelengebruik | Crisisinterventies en spoedopvang bij druggebruikers | Europ-ASI | Farmacotherapeutische interventies bij alcohol- en andere drugproblemen | Gedwongen hulpverlening. Kans op slagen (en verwondingen)? | Implementatie motiverende gespreksvoering in een residentiële setting | **Justitiële begeleiding van problematische middelengebruikers. Opleidingsaanbod voor justitie-assistenten** | Masterclass. ADHD en (problematisch) middelengebruik. Hoe ermee omgaan? | Motiverende gespreksvoering | Psycho-educatie en sociale vaardigheden | Rijgeschiktheid en middelenmisbruik | Screening en diagnostiek bij problematisch middelengebruik | Terugvalpreventie | Werken met andere culturen | Werken met minderjarigen | Werken naar maatschappelijke integratie van cliënten in de verslavingszorg

Tweejarige opleiding tot hulpverlener bij alcohol- en drugproblemen

De tweejarige opleiding biedt de beginnende hulpverlener in de alcohol- en drugsector een totaalpakket aan: kennisverwerving, attitudevorming en het ontwikkelen van vaardigheden. Een uitgebreide syllabus, oefeningen & verwerkingsopdrachten, supervisie... beogen de integratie van de leerstof. De opleiding wordt verzorgd door deskundigen uit de praktijk. Tot het basisaanbod behoren onder andere motiverende gespreksvoering, terugvalpreventie, productinfo, deontologie en beroepsgeheim, dubbele diagnose, omgaan met verslavingsgedrag. Daarnaast zijn er ook een aantal keuzemodules zoals bijvoorbeeld werken met minderjarigen, sociale vaardigheidstraining, Europ-ASI en psycho-educatie.

Justitiële begeleiding van problematische middelengebruikers. Opleidingsaanbod voor justitieassistenten

Om tegemoet te komen aan de specifieke vormingsnoden van justitieassistenten, lanceerde VAD bovenvermelde opleiding. Justitieassistenten hebben immers een specifiek profiel: deze groep medewerkers van het ministerie van Justitie heeft meldingsplicht naar haar opdrachtgever toe, daar waar andere hulpverleners gebonden zijn aan het beroepsgeheim van welzijns- en gezondheidswerkers. De opleiding focust op het verruimen van kennis over problematisch middelengebruik (alcohol, medicatie, illegale drugs, gokken), weten hoe men hiermee kan/mag/moet omgaan binnen de mogelijkheden en beperkingen van het mandaat van justitieassistent. Er gaat ook aandacht naar de werking van en samenwerking met de externe alcohol- en drughulpverlening.

VAD-informatieverstrekking

Publicaties

Nieuw of geactualiseerd in 2004

Boodschap in een fles
Vier Boodschap-in-een-fles-brochures: één voor u, één voor sporters, één voor vrouwen en één voor werknemers | cd-rom Boodschap in een fles | affiche Boodschap in een fles

Partywise
Kwantitatief onderzoek naar trends in druggebruik in het uitgaansleven-2003 | booklet Streetwise | flyer Cityparade

Drugs etc.
Didactische fiches arbeid, jeugdwerk, bijzondere jeugdzorg, leerkrachten, psycho-educatie | kaartspel

Juridische handvatten
Juridische handvatten voor het omgaan met gebruik en misbruik van alcohol en andere drugs in de bijzondere jeugdzorg

Meest gestelde vragen
Cocaïne | Speed | Mijn kinderen en drugs... zolang ze maar clean zijn | Drugs in cijfers | Drugs en de wet

Schakel jezelf in
Een lokaal alcohol- en drugbeleid. Op elk vlak de juiste aanpak. Onderwijs

Dossiers
ADHD en middelengebruik | cannabis | combigebruik | XTC

Draaiboeken
Psycho-educatie bij problematisch middelengebruik voor familieleden

Rapporten, jaarverslagen en naslagwerken
Preventie van alcohol- en andere drugproblemen. Monitoring van activiteiten. Rapport 2003 | Vijf jaar alcohol- en drugpreventie in Vlaanderen. Monitoring van activiteiten 1999-2003 | Alcohol, illegale drugs, medicatie en gokken. Recente ontwikkelingen in Vlaanderen 2003-2004 | VAD-jaarverslag | DrugLijnjaarverslag | Syntheserapport leerlingenbevraging | Drugbeleid op school (DOS). Een kwalitatieve implementatiestudie | Hulpverlening bij problematisch alcoholgebruik

Voorstellingsfolders
VAD-voorstellingsfolder | DrugLijn-voorstellingsfolder

En de leidraad
Groepswerking ter ondersteuning van ouders van druggebruikende kinderen

Tot slot werden in 2004 alle publicaties gebundeld in een nieuwe catalogus.

Het **Drugs etc.-kaartspel** is een werkvorm die drugs bespreekbaar maakt. Het 'spel' bestaat uit vijf soorten kaarten: productkaarten (naam van de drug, enkele voorbeelden en straatjargon), effectkaarten (kortetermijneffect, duur van het effect, wijze waarop het product wordt gebruikt), risicokaarten (mogelijke gevolgen bij regelmatig of zwaar gebruik), wetkaarten (juridische gegevens), gebruikerskaarten (profielschets van een typische gebruiker). Bedoeling is de kaarten aan elkaar te koppelen. De werkvorm kan voor een ruime doelgroep (> 12 jaar) gedifferentieerd gebruikt worden. Hoé, dat leest u in de handleiding, die praktische én inhoudelijke informatie bevat voor de begeleider.

Campagnes

Jaarlijks organiseert VAD/de DrugLijn een of meerdere sensibiliseringscampagnes. Basisidee is dat preventiewerkers, hulpverleners en sleutelfiguren in maatschappelijke sectoren (leerkrachten, werkgevers, jeugdwerkers, sociaal-cultureel werkers, welzijnswerkers, clubuitbaters, sportcoachen, politie, stads- en gemeentepersoneel...) de info en het materiaal mee verspreiden en/of er zélf mee aan de slag gaan.

ALCOHOL. BEKIJK HET EENS NUCHTER

... gaat over bewust en kritisch omgaan met alcohol. De campagne telde al twee luiken (A Cool World voor 12- tot 16-jarigen en Gratis Drank voor 17- tot 25-jarigen). In 2004 kwam er een derde luik bij: Boodschap in een fles.

Boodschap in een fles

Boodschap in een fles, bedoeld voor de 26- tot 45-jarigen, focust op vijf thema's: werk (5 à 6% van de beroepsbevolking heeft een alcoholprobleem), relaties en kinderen (een ouder heeft een voorbeeldfunctie), gezondheid (alcohol kan een negatieve invloed hebben op de gezondheid, zowel op korte als lange termijn), sport (alcohol is geen goede dorstlesser na het sporten omdat het verdere uitdroging in de hand werkt) en verkeer (het grootste aantal bestuurders dat onder invloed betrokken is bij een ongeval met minstens één dode of zwaargewonde situeert zich bij de 26- tot 45-jarigen).
Concreet richt de campagne zich tot werknemers, sporters, vrouwen en personen met een drankprobleem. Voor elk van hen werd een aparte brochure gemaakt.

Spil van de campagne is **www.boodschapineenfles.be** waarop de informatie van de vier brochures samengebracht en uitgediept wordt, aangevuld met originele recepten voor niet-alcoholische cocktails. De site is een combinatie van objectieve informatie, persoonlijk advies (op de site staat een drinktest) en de humor van Kamagurka en zijn populaire viervoeter Bobje. Om de site bekend te maken is er een affiche.

Voor eerstelijnshulpverleners (huis- en bedrijfsartsen, medewerkers van het OCMW of CAW) is er een informatieve en praktische cd-rom (zie pagina 'hulpverlening' van dit jaarverslag). De bekendmaking van de campagne gebeurde onder meer via geschreven en gesproken pers, personeelsdiensten van bedrijven, sportdiensten, sportfederaties, huisartsen, gynaecologen, OCMW en CAW.

VAD-informatieverstrekking

Gratis Drank

In een combinatie van objectieve informatie en Cowboy-Henk-humor wil **Gratis Drank**, het tweede luik van 'Alcohol. Bekijk het eens nuchter', bij 17- tot 25-jarigen introspectie bewerkstelligen: hoe klaar is de kijk op het eigen drinkgedrag? **Gratis Drank** werd in 2004 geëvalueerd.

We namen van 53 lokale preventiewerkers een telefonisch interview af. We vroegen wat ze van de campagne vonden, en of ze er iets mee gedaan hadden. Tijdens een themavergadering gaven dertien CGG-preventiewerkers en één provinciaal verantwoordelijke feedback op de campagne.

Daarnaast werd de campagne ook door een aantal VAD-medewerkers kritisch bekeken. Ten slotte analyseerden we ook de verkoop van het campagnemateriaal en de surfcijfers. De evaluatiegegevens zullen in 2005 gebruikt worden voor een update van **www.gratisdrank.be** en voor de stoffering van een cahier over de lokale implementatie van preventiecampagnes.

A Cool World

www.acoolworld.be

A Cool World, het eerste luik van 'Alcohol. Bekijk het eens nuchter', richt zicht tot de 12- tot 16-jarigen. Het accent ligt op informatie en sensibilisering, het bespreekbaar maken van alcohol en het uitstellen van de leeftijd waarop men begint te drinken. De site **www.acoolworld.be**, gelanceerd in 2001, bleef in 2004 - net zoals in de voorbije jaren - surfers aantrekken. Ook naar de A-Cool-World-flyer over alcopops was er in 2004 heel wat vraag.

PARTYWISE

www.partywise.be

Partywise, een informatie- en sensibiliseringsproject over 'fun en verstandig feesten' werd in 2003 gelanceerd en in 2004 stevig voortgezet. We bereikten zowel het brede uitgaanspubliek als clubuitbaters en organisatoren van evenementen. U leest er meer over in de rubriek 'preventie/uitgaansleven' van dit jaarverslag.

Websites

In 2004 werd de nieuwe campagnesite **www.boodschapineenfles.be** (zie hoger) gelanceerd. Daarnaast hadden we werk genoeg met het 'onderhoud' van **www.vad.be**, **www.druglijn.be**, **www.drugsinbeweging.be**, **www.acoolworld.be**, **www.gratisdrank.be**, en **www.partywise.be**.

Ondertussen bereidden we ook een vereenvoudiging van de vad-site voor. Vanaf 2005 zal deze webstek stap voor stap worden omgebouwd.

VAD-berichten

Traditiegetrouw brachten we ook in 2004 vijf VAD-berichten uit, met name in februari, april, juni, september en december. We probeerden een mix van ernstige en luchtige artikels aan te bieden waarin steeds de alcohol- en drugproblematiek centraal stond. Naast de werking van VAD zetten we ook initiatieven van het werkveld en onderzoeksprojecten in de kijker. In het juninummer verscheen voor het eerst de werkwijze®affiche, een overzicht van het VAD-vormingsaanbod. Het laatste nummer van 2004 werd een waar feestnummer: de DrugLijn bestond tien jaar en dat mocht geweten zijn! Een themanummer met allerlei informatie over de werking van de lijn was het resultaat.

Bibliotheek

Het aanbod van full-textrapporten die via internet kunnen worden gehaald, is de laatste jaren explosief toegenomen. Omdat er zich een probleem van *information overload* stelt, tracht de VAD-bibliotheek enkel de meest relevante documenten te selecteren. De meeste bezoekers blijken nog altijd een voorkeur te hebben voor gedrukte documenten. Daarom opteerden we er in 2004 meer en meer voor om de interessantste elektronische rapporten te printen en in te binden. In onze statistieken vinden we de grootste stijging van aanwinsten dan ook bij 'onderzoeksrapporten'.

	2002	2003	2004
aantal documentbeschrijvingen	8466	10020	11174
onderzoeksrapporten	1368	1732	2130
verslagen van congressen en studiedagen	442	525	617
didactische materialen	558	630	673
folders	891	1121	1142
jeugdboeken	51	69	72
video's	132	144	150
thesissen	266	289	299
tijdschriften (lopende abonnementen)	87	93	93
aantal uitleningen	640	649	650

Op internationaal vlak participeerde de bibliotheek aan het *European Association of Librarians and Information Services on Alcohol and other Drugs (ELISAD)-Gateway Project*.

ELISAD is de Europese koepelorganisatie van bibliotheken en documentatiecentra die gespecialiseerd zijn in literatuur over alcohol- en andere drugproblemen. Via het *Gateway Project* wordt een Europese portaalsite met beschrijvingen van Europese websites beschikbaar gesteld voor het publiek. Elke participant levert beschrijvingen van websites uit eigen land. Er zijn tal van zoekcriteria: inhoudelijke trefwoorden, geografische trefwoorden… Meer info vindt u op **http://www.elisad.uni-bremen.de/**.

VAD - beleidsvoorbereiding

Adviesgroep drugbeleid

VAD richtte in 2001 de Adviesgroep drugbeleid op, gemandateerd vanuit de Raad van Beheer om met het werkveld concrete standpunten inzake de federale drugnota en het drugbeleid voor te bereiden en kenbaar te maken.
Op de agenda van 2004 stonden: vergaderingen van de Cel Gezondheidsbeleid Drugs, het driejaarlijks rapport van de Cel Gezondheidsbeleid, noden en knelpunten wat betreft vroeginterventie, en beroepsgeheim in netwerken.

Cel Gezondheidsbeleid Drugs

De Cel Gezondheidsbeleid Drugs startte informeel in 2001, als uitvoering van punt 4.1.1 'Cel drugbeleid/interministeriële conferentie drugbeleid' van de federale drugnota. Ze bestaat uit vertegenwoordigers van de ministers van Volksgezondheid van de verschillende regeringen in België. In 2004 bestendigde de toenmalige minister van Gezondheid en Welzijn Adelheid Byttebier de vertegenwoordiging vanuit het werkveld (VAD) in combinatie met vertegenwoordigers van de Administratieve Cel Drugs (Vlaamse administratie Gezondheid).
De hoofddoelstelling van de Cel Gezondheidsbeleid is de realisatie van een afgestemd beleid. In uitvoering van de federale drugnota besprak de Cel Gezondheidsbeleid in 2004 onder andere: KB-methadon, driejaarlijks rapport over de werking van de Cel, Belgisch TDI-protocol, Early Warning System, wetsvoorstel alcohol, tabaksbeleidsplannen, jaarverslag EMCDDA 2004 en de benzodiazepinecampagne.

Kansspelcommissie

De Kansspelcommissie is een advies-, beslissings- en controleorgaan inzake kansspelen (federale overheidsdienst Justitie). In 2004 was VAD uitgenodigd op de Staten-Generaal van diezelfde Kansspelcommissie samen met vele vertegenwoordigers van de goksector. Het beleid van de Kansspelcommissie werd door de uitbaters van de kansspelen als correct ervaren maar toch hadden ze een aantal vragen:

- Mogen er meer speelautomaten geplaatst worden?
- Kan het vergunningsbeleid soepeler en vlugger?
- Kunnen toezicht en controle op sportweddenschappen onder de Kansspelcommissie ressorteren? (Zo wil men de wildgroei in deze sector tegengaan, en aldus de sportweddenschappen inzake regelgeving op gelijke voet met de overige uitbaters van kansspelen plaatsen.).

Cannabiswetgeving

De wijzigingen in de cannabiswetgeving werden ook in 2004 nauwlettend opgevolgd. Zo verscheen op 31 januari 2005 een nieuwe Gemeenschappelijke Richtlijn in het Belgisch Staatsblad, waardoor sinds 21 oktober 2004 een voorlopig antwoord wordt gegeven op de vernietiging van artikel 16 van de nieuwe drugwet van 2003 door het Arbitragehof. Actuele informatie over de wetgeving verschijnt op de VAD- en DrugLijnwebsite.

Hoorzittingen

VAD werd uitgenodigd op de volgende hoorzittingen:
- Vlaamse commissie welzijn en gezondheid: over preventie en de beleidsbrief van minister Adelheid Byttebier;
- Kamer van Volksvertegenwoordigers: over de resolutie van alcoholgebruik bij minderjarigen.

Memorandum

Op basis van jarenlange ervaringen op het terrein van de alcohol- en andere drugproblematiek werkten we met alle betrokkenen uit de sector een memorandum voor een globaal Vlaams alcohol- en drugbeleid uit. Met dit memorandum vroegen we aan de nieuwe Vlaamse regering het engagement om een Vlaamse alcohol- en drugnota als prioritair punt in het regeerakkoord op te nemen en hiervoor de nodige middelen te voorzien. In het memorandum werden twaalf prioritaire beleidspunten geformuleerd op het vlak van afstemming van beleid, preventie, harm reduction, vroeginterventie en hulpverlening. Voor elk departement (gezondheid, welzijn, onderwijs, sport, jeugd, tewerkstelling, vrijetijd, wonen, gemeentelijk beleid...) formuleerden we concrete beleidsaanbevelingen.

VAD - 2004

